

Zgodovinske pisma.

4. pismo

iz Vertovcove „občne zgodovine“ §. 5. in 6.

Človeški rod razpade v več verst.

Po svetu razkropljeni ljudje so razpadli sčasoma po dušnih zmožnostih, po telesni, glavni in obrazni zrasti, po barvi obličja ali tudi celiga života v več različnih verst; učeni jih vverstujejo v tri poglavne rede:

1. Kaukaški rod, ki je obljubil Predazio in Predindio, severno Afriko in celo Europo razun njenih visoko severnih krajev. Ta rod je nar bolj primerjeniga, tedaj nar lepšiga života in prijetniga obličja, je bele kože z belokostanjevimi, nižje pod soncam pa bolj z tamnimi, zadnjič črnimi lasmi; je nar bolj bistriga uma, in poklican k svobodi in gospodovanju. Kar je dogodivšine, ali glasovitih v blagor človeštva na svetu dopernešenih del, je večidel od njega; od družih rodov se malo ali celò nič ne vé.

2. Negriški ali zamorski ljudje so več ali manj černe kože, s kodrastimi in volnatimi lasmi; ni ga še bilo, kar svet stoji, znaniga slavniga možaka med njimi. Zamorci so v Afriki domá, zunej tistih nesrečnih, ki jih evropski kristjani, neusmiljeni samopridneži, v Afriki kupujejo, čez morje v Ameriko vozijo, in tam v grozovito sužnost drago prodajajo, de lakomnim bogatinam pri pičlim živežu in pod korabačem zemljo v pridelanje nam tako prijetne kave in cukra obdelujejo.

3. Mongolski rod s potlačenim ali vderitim nosom in močno saksebi stoječimi očmi, je rumene do belorujave životne barve, gladkih in črnih las. Ta rod se je razprostil po vsih azijskih jutrovih deželah in po vsih bolj severnih krajih celiga sveta. Taki so Mongoli — nekdej strašno grozoviti vojšaki, Kitajci, Japaneži, Kalmúki in mnogi drugi narodi.

Tudi Amerikanci se razločijo od tukaj omejenih rodov, so kotlovorujave barve, in imajo redke šetinaste lasé.

V Australii, ali petim, nar kasneje najdenim delu sveta, razločijo učeni Malajski ali Australski rod, z gladkimi ali malo kodrastimi lasmi, in černorujavo, več ali manj tamno kožo.

Razrašenje jezikov.

Kakor so se mnogoverstne, po svetu razkropljene ljudstva iz nekaj malo rodov razcvele, ravno tako so človeški jeziki — kterih do 2000 štejejo — izrastki iz nekterih glavnih debel. Vsi jeziki, ki so kot véje ali vejice svojiga lastniga débla, se nekoliko med sabo zlahtajo, in to po besednih koreninah. Tako menijo učeni in dokazujejo, de razun ogerskiga in nekaj malo družih, so vsi evropski, perzijanski in poglavni predindianski jeziki iz svojiga lastniga debela zrasli; ravno tako speljujejo vse druge jezike nazaj na nekaj celò malo poglavnih debel. Pervi na besedah zlo ubogi ali pomanjkljivi jeziki so že vsi prešli; iz njih so se razcveteli novi, de, kakor je kakošin narod bolj napredoval, je tudi njegov jezik rasel in se razcvetoval; zakaj za vsako novo razmero med ljudmi, za vsako novo reč, za vsako znajdbo, vmetnost in znanost treba je bilo nove besede. Izobraženi narodi so tudi svoje jezike obdelovali in gladili. Mnogoteri zlo omikani in gladkotekoči jeziki so pa tudi že prešli ali pomerli; tako hebrejski, greški in latinski v Europi, in sanškritski v izhodnih In-

diah. Današnji greški jezik ni več tisti, ki so ga Greki pred 1800 leti in še pred govorili in zlo veliko bukev v njim spisali. Iz latinskiga so izrasli talianski, francoski, španjski in portugalski, in iz sanškritskiga, ki je bil nar bolj vglajen in prijetin na svetu, so se scimili večidel vsi sedanji nar poglavitniši jeziki izhodnih Indij. Med tem, ko mnogi umerli jeziki še zmirej enaki v bukvah mirno počivajo, se živi jeziki na svetu zlo in neprehama sprenjujejo. Ko bi prišel po svoje učen Nemeč, ki je pred 200 leti živel, zopet na svet, bi ga sedanji Nemci teško in ne več čisto razumeli; tako se več ali manj pri vsih živih jezicah godí.

Slovanski popotnik.

Spisuje Fr. Cegnar.

* Knjige 2. razdel „Arkiva za povestnico jugoslavensku“, ki nam je te dni v roke prišel, vredjen po neutrudljivim predsedniku društva jugoslavenske povestnice in starine g. Ivanu Kukuljeviću Saksinskemu, nam je nov dokaz, kako véro ovo društvo napredva. Zapopade ti del mnogo imenitnega in mikavnega o politiški in cerkveni povestici o umetnosti in književstvu, med drugim tudi pismo Tomaža Kröna, Ljubljanskega škofa, pisano v Gornim Gradu (Oberburg) leta 1629 p. Vilhelmu Lammerman-u jezuitu Bečkomu: kako bi se mogli Uskoki, ko spoznavavci gerške vére, ki so privreli iz Turškega na Krajnsko in Štajarsko poleg meje Horvaške, krimsko-katoljški véri povratati. Važni knjigi je pridjan tudi kamnopisni snemk darivniga povelja kralja Štefana Tomaža, pisanega v bosanski cirilici, v Vranduku 1446.

* Ravno se natiskujejo lepoznanška dela českega pisatelja Chocholovškega, kterih sta dva zvezka že iz tiskarnice prišla.

* Slavni Ladislav Čelakovsky je izdal drugi del vseslovanskega berila, ki obseže rusko narečje in je sestavljeno iz vsih najizverstniših ruskih pisateljev.

* „Bčela“ naznani, da misli gosp. Miroslav Vilhar o kratkem zvezek pesem na svitlo dati.

* Slavni Kolár je dokončal malo pred smertjo novo žaloigro v štirih djanjih pod naslovom: „Don Cesar a spanilá Magelóna“.

* Slavni Šafařik je obogatil knjižnico akademiškega bravnega društva s tem, da ji je podaril čez 40 knjig različnega zapopadka.

* V českem narečju bo skoraj prišla na svitlo od gospoda dr. Reus-a sestavljena botanika pod naslovom: „Května slovenska“. Obsegla bo kakih 20 pól.

* Kmaló bo začel izhajati nov pedagogiški časopis česki pod naslovom: „Škola, časopis učitelům na školách obecnych, hlavních a nižších reálních“. Vredovali bodo ta časopis 4 ali celò 5 mož. Za vrednike se imenujejo gospodi: profesor Čupr, Havelec, Štastný in Tesař.

* Matija Ban ima tretji del knjige „Dubrovnik“ za tisk pripravljen, pa ga ne misli še izdati, ker se perva dva dela še nista poprodala.

* Rusinsko slovstveno društvo v Prešovu, ki se je osnovalo v letu 1850 in šteje le 26 udov, je že 10 knjig na svoje stroške izdalo.

* Dozdanji vrednik „Pražkih novin“ g. Vaclav Jaromir Picsek je od vredništva odstopil, ktero je prevzel Jožef V. Šesták.

* Te dni je prišel 12. zvezek družega tečaja časopisa v pospeh času primernih poprav na gimnaziih na svitlo. Vreduje ta časopis slavni pisatelj profesor Jungmann.